

WORLD UYGHUR CONGRESS

Weltkongress der Uiguren.e.V.

Dunya Uyghur Qurultiyi

Registration No: VR 18781

Sherqiy Turkistan Mesilisining hel bolush Plani

Sherqiy Turkistan mesilisining hel bolishi, xelqaradiki Siyasi Tengpungluq we ozgurushlarga, Xitaydiki siyasi rejimning ozgurushi we yeqilishigha, shundaqla Sherqiy Turkistan teshkilatirining muntizimlishishi we profesiyonal (kespchanliq engida) ishlisige baghliqtur.

Xelqara weziyet deginimiz AQSH (Amerika Qoshma Shitaliri)ning dunyadiki igemenliki bilen bu igemenlikke qarshi bolghan kuchlarning oz-ara tirkishishliri netijiside qurulidighan tengpungluqqa baghliq halda shekillidighan yuzlinish korsitidu. AQSH'ning dunya ustidiki igemenliki eger pewquladde kutulmigen bir palaket otturigha chiqmighan teqdirde eng az 50 yil dawamlidighanliqi texmin qeliniwatidu. Bu 50yil ichide Nifit we Tebiy Gaz zapisining bara-bara azyishi bilen teng dewletler arisidiki inirgiye riqabitining barghansiri shiddetlinidighanliqi muqerrerdur. Su menbesining bezi dewletlarning kontrolluqigha otishi bilen bille dunya miqyasidiki su bulghunishimu del bezi dewletlarning aqiwitini belguleydighan amil bolup qalidu. Yeni kiyinki 50 yil ichide eng kop nifit istimal qilghan Xitay'ning, AQSH tashqiy siyasitide bir potinsiyal kuch bolup qarilishi nahayti tebiy ehwalgha aylinidu. AQSH'ning towar ishlepchiqirishi we buninggha mas halda Xitaydek buyuk bir bazaar her ikki dewletni teximu birbirige yeqinlashturushi we shuning bilen teng Iqtisat hem tijaret ustige insha bolghan bu munasiwetni teximu bashqa sahalardiki hemkarliqqa bashlap berishi kuchluk ihtimal. Likin AQSH-Xitay arisidiki munasiwetler meyli qaysi sahadin qanchilik yeqinlashishidin qet'i nezer, Washington hichqachan, Hitayning ozige qarshi chong bir qudretlik kuch bolup otturigha chiqishining aldini alidighan pozitsiyesidin, dimokratiye, Erkinlik, kishilik heq-hoquq qatarliq milli qimmet qarashliridin waz kechmeydu. Dunyani qapsighan Erkin Tijaret we shu asasta shekillengen iqtisadiy-Tijariy menpeet sistimisi, uninggha qoshulup rayon Xarakterlik bixeterlik belwighi qatarliq AQSH'ning milli menpeetige biwaste chitilidighan halqiliq mesililerde Amerika hergizmu Yawrasiya'ning sherqidiki rayon xarakterlik kuch bolghan Xitayni tengpunglashturushni kozdin uzaq tutmaydu. Beijing'mu AQSH'ning bu jehettiki tesirini yoq qelish uchun, AQSH bilen melum sewiyede we melum olchemlerde ihtiyatchan bir siyasi yol tutush bilen bille, YB(Yawrupa Birliki), Rusiye, Yaponiye, Hindistan we ASEAN (Sherqiy Jenibiy Asiya dewletliri?) qatarliq xoshna dewletler bilen tehmu yeqin munasiwet qurushqa terishididu.

Yene bir tereptin Xitaydiki Iqtisadiy tereqqiyatqa parallel hald Siyasi we qanuniy sistimisdiki tereqqiyatning bolmighanliqi, kelengsiz dewlet ustiqurulmisi, Karizmatik we hakim orundiki rehberlirining aziyishi, barghansiri eghirlisshiwatqan ijtamayi mesilileri(etnik, ishsizliq, tengsizliq, ijtamayi ensizlik we edliye-qanun organliridiki funkutsiyesizlik), tuyuqsiz otturigha chiqidighan tebiy apetlerge(Yer Tewresh, Sel we SARS....) qarita jiddi tedbir sistimisining ajizliqi we eng mohimi iqtisadiy tereqqiyetning tengpungsiz we nahayti churuk(asanla weyran bolidighan) bolishi qatarliq amillar Xitayning yeqin kelguside bir super kuch bolup otturigha chiqishini tosawatidu. Yeni AQSH'gha ohshash bir Hard Power (Qattiq Kuch, yeni eskiriy, iqtisadiy, texnika qatarliqlar) we Soft Power(Yumshaq Kuch, yeni siyasi sistima, tashqiy siyaset, muarip, mediniyet, ijtamayi qimmet qarash...)'gha ige bolishi qiyin bolghan

Xitayning derijidin tashqiri qudretlik bir dewlet bolishimu, we yaki nahayti ajiz bir dewlet bolishimu uzaq bir ihtimal. Xitay bu hali bilen 50 yil ichide ottura hal derjidiki bayashat bir dewlet we rayon xarakterlik bir kuch bolup otturigha chiqishi mumkin. Tashqiy besim we ichkiy mesililer berikip melum bir noqtigha kelgende, Xitayning bu mesililerni hel qilmay bashqa chiqish yoli yoq. Xitayda yeqinda korulgen we korulidighan islahatliri bolsa siyasi islahat, qanun dewlitige qarap qedem besish we iqtisadiy tereqqiyetni surdurush qatarliqlarni meqset qilghan. Bu asasta Xitay hokumiti deslepki 10 yilda, AQSH'ning terror bilen bolghan korishige parallel yol tutup, weten ichi we sirtidiki Sherqit Turkistan Kuchlirige qarita zerbe berish, parchilash we aldap qapqangha chushursuh taktikisini yolgha qoyushi mumkin. Kiyinki 20 yilda bolsa chet'ellerdiki Sherqiy Turkistan teshkilatirining tesirini yoqqa chiqirish uchun, Sherqiy Turkistandiki zulum siyasetini az tola yumshitishi mumkin. SHT mesilisi Xitayning tereqqiyat we bixeterlik menpeetini biwaste we wastiliq tehdit qilghini uchun, Xitayning SHT'ning musteqqilliq arzusini tosap qelishta teximu temkinlik yol tutishi ihtimaldin uzaq emes. Shundaqken SHT'liqlar xelqara yonulushni yaxshi kuzutush bilen teng oxshimighan paramitirlerdin paydilinip Xitayning dewlet stratigiyesi we siyasetliridiki boshluqlardin unumluk paydilinish kirek.

Peqet Kuchluk we muntizimlashqan teshkilatla Bejing bilen siyasi bazarliq shiresige olturalaydu.

Chet'eldiki teshkilatlarning siyasi we stratigiye jehettin qoralliq herket qelishi del Xitayning menpeetige uyghun kilidu.

Shundaqken chet'ellerdiki SHT teshkilatlarining meqsiti we nishani ochuq ashkare bolishi kirek. Bularni emilileshturush uchun maksimum gheyret we profesyonel (kespchanliq) bilen xizmet qelish teximu zorur bolidu. Teshkilatning muntizimlishishi bilen bille teshkilat ichidiki "Minge Merkizi" (Yadroluq Kuch)'ning shekillinishi mezkur teshkilatning yonulushi we nishanining belgulinishide nahayti mohim. Stratigiye mutexesislirige, xhelqara munasiwet mutexesislirige, xelqara qanun mutexesislirige, iqtisatshunaslarga we sosyologlar(ijtimayishunaslar)gha pewquladde kop ihtiyajimiz bar. Bu mutexesisler her millet we irqtin bolishi mumkin. Dunyawiy mediniyet qimmatlirini qobul qelish bilen Xitay bilen menpeet toqunishigha kirgen AQSH, YB, Rusiye, Yaponiye, Malayshiya, Hindoniziye, Filippin, Wiytnam, Hindistan we Teywen'ge ohshash dewletler bilen sytratigiyelik piker almashturush elip berish nahayti mohim ehmiyetke ige. Ottura Asiya Jumhuriyetliri, Turkiye'ge ohshigha qandash dewletler bilen we Islam dunyasidiki dindashliri bilen munasiwet ornutush nahayti zorur. SHT'liqlarning Tarixta dunya mediniyitige tohpisi bolghan bir millet ikenlikidek bu shereplik tarixni dunyagha tonushturup tashqiy dunyadin destek elish kirek.

Bu xizmetlerni 50yilliq bir jeryanda 3 basquchluq bir stratigiyelik plan boyiche emelge ashurush riyalliqqa Uyghur kilidu. "Musteqqil SHT" telipini eng axirqi nishan dep belgulesh bilen bille, uning ornigha "Erkin SHT" digen uqumni ishlitish we self-determination-oz teqdirini ozi belgulesh hoquqini telep qelish kirek chunki musteqqil SHT uchun xelqara siyasi we stratigiyelik zemin texi hazir emes. Dunya Jamaetchilikining musteqqil bolmaqchi bolghan kopligen milletlerge qanchilik destek

berishi texiche mejhul halette turuptu. Uningdin bashqa Beijing her waqit, 1969-yili 15-dikabir kuni qobul qelinghan BDT'ning "Dewletlarning igimenlikige munasiwetlik 1515(XV) nomurluq qarari we mustemlike qelinghan milletlarning musteqqilliq hoquqigha munasiwetlik 1960-yili 145-Dikabir maqullanghan BDT'ning 1514(XV) qararining 6-maddisi"ge murajet qelish arqiliq Xelqara siyasi mohiyttiki musteqqil Sherqiy Turkistan teliwini ret qelishi turghanla gep. Ustilik hazirqi chong dewletlarning hemmiside buningha oxshighan bolgunchi herketler mewjut. Likin SHT teshkilatliri towendiki uch basquchluq planni qedemmu qedem tamamlighan teqdirde kelguside duch kilidighan mesililerni we tosalghularni bir terep qelish tamamen mumkin.

1-Basquch:

Puhta Asas berpa qelinishi we mesilining Xelqaralashturulishi.

A.
SHT mesilisining xelqaralashturulishi basquchi tamamlinishi kirek. Sherqiy Turkistan mesilisi, 1949-yilidin buyanqi Muhajirettiki koreshler, 1991-yilidiki Barin weqesi we 1997-yilidiki Ghulja weqesidin asta asta xelqara kuntertipke kerishke bashlidi. 11-Sintebir weqesin kiyin Sherqiy Turkistan mesilis xelqara mesilige aylanghan boldi. Bu netije saghlam asasta muhapizet qelinishi we ilgiri surulishi,

B.
Sherqiy Turkistan Teshkilatining muntizimlishishi we putunlishishi basquchi tamamlinishi kirek. Duniyadiki tarqaq teshkilatlar bir merkezde toplinishi we her bir yerlik teshkilatning alahidilikige qarap teximu ewrishim haldiki bir merkizi idare shekli wujutqa chiqirilishi,

C.
Chet'eldiki Sherqiy Turkistan teshkilat ezaliri siyasi jehettin tallanghan elit guruptin teshkil qelinishi we xizmetlarning profesiyonel halda elip berilishigha diqqet qelinishi,

Buning bilen bille yene:

D.
Maliye jehettiki qeyinchiliq hel qelinishi,

E.
Minge Merkizi (Yadroluq Kuch) we tetqiqat guruppisi shekillendurulishi ,

F.
Sherqiy Turkistanning eng اساسliq heq we hoquq erkinlikini dunya jamaetchilikige kuchluk bir shekilde tonushturush we bu mesilini siyasi sewiyede tutup turulishi,

G,
Weten ichidiki teshkilatlar bilen bolghan munasiwetlerni organic shekilde emes, belki shexsi bagh bilen dawam qildurushqa ehmiyet berishi,

H.

Internet bilan oxshimighan tilda unumlik teshwiqatni meqset qilghan neshiryat berpa qelishi,

J.

Munasiwetlik dewletler bilen munasiwet baghlap bu munasiwetni uchunji basquchqiche tereqqi qildurushi,

K.

Beijing bilen 3- diyalog qanilini echishqa terishish we bu qanalni taki uchunji basquchqiche saqlap qelishi kirek bolidu.

Yuqarqi xizmetler nahayti mohim. 1-basquchtiki eng axirqi ikki timadin basqa timilar aldinqi 10 yilda tamamlinishi kirek bolghan xizmetler bolup, chet'ellerdiki paaliyetlerni elip mangalighudek teshkilatlarning asasi we sistimisi shekillendurulishi kirek. Uningdin bashqa Xitaydiki siyasi islahat we bu deslepki on yilliq basquch ichide 5-ewlat Xitay rehberlirining hakimiyet beshigha kilidighanliqi nezerdin uzaq qelinmasliqi kirek. Shunglashqa Xitaydiki siyasi islahatqa yeni demokratiklashish basquchigha muwapiq destek berilishi kirek.

Ikkinji Basquch

Qanuniy Koresh

Xelqara Qanun, Xitay Asassi qanuni we Xitayning Milliy Terrotoriyelik Aptonomiye qanunini yaxshi tetqiq qelish arqiliq bu heqqidiki qanun we qaramamilerdin paydilinish kirek

1. Xelqara Qanun boyiche Igimenlikni qolgha kelturush usulliri Ishghal (Occupation), Waqit inawetsizliki(Prescription), Igidarchiliq qeliwilish (conquest), otkuzup berish (cession), Tashliwitish(derelection), Qoshulush(accretion), Jughrapiyelik ulunush (Geographical Contiguity) yaki Jughrapiyelik putunluk (Geographical Unity), Oz teqdirini ozi belgulesh (self determination), we yaki mustemlike tupraqlirigha igidarchiliq qelish hoquqi(Uti Possdetis) qatarliq amillardin shekilliniwatidu. Bularning bezilirini Xitay Sherqiy Turkistan uchun qollanmaqta.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

2, SHT'ning Xitaydiki bir mustemlike rayuni ikenliki kuchluk bir shekilde ortigha chiqirilishi we **BDT'ning Mustemlike astidiki dewletler we milletlerge musteqqilliq berilishi heqqidiki 1514(XV) nomurluq (14-Dikabir, 1960) qararigha** murajet qelish arqiliq SHT'ning musteqqilliq teliwi kuntertipte tutilishi kirek. SHT'ning Xitaydiki bir

ichkiy mustemlike heqqidiki qarashlar chet'ellik tetqiqatchilar teripidin ottugha tashlangan idi. SHT'liqlar bolsa ilmiy usullar bilan "Xitayning SHT"ni Ishghal qelish Tarixi" we "Xitayning SHT'ni Munqerz qelish tarixi" qatarliq ilmiy eserlerni hojjet sheklide hazirlap BDT'gha teqdim qelishi zorur. Bu xildiki doklat we hojjetler tamamen Xitay menbelirige asasinip tayyarlash mumkin.

3.,BDT'ning az sanliq milletlerge Bergen heq hoquqliridin paydilinish arqiliq, ozimiz ige bolghan Mediniyet, Din, Til we bashqa orp adetlerning qoghdilishini kapaletke ige qelish kirek. Gerche BDT'ning az sanliq milletlerge tonughan heq hoquqining ijra kuchi bolmisimu, likin ching esiliwilishta kop payda bar.

4, BDT ilan qilghan Kishilik Hoquq bilen alaqliq qararlar we Kishilik Hoquq Komissiyesi ilan qilghan SHT' bilen munasiwetlik doklatlardin paydilinish arqiliq bashqa dewletlerde jamaet pikri teyyarlarshqa ehmiyet berish kirek. Buning bilen bille, AQSH'gha oxshash dewletlerning SHT bilen munasiwetlik ilan qilghan doklatliridin obdan paydilinish kirek. Shuning bilen bille yene Xelqara Qurulushlarning SHT bilen munasiwetlik ilan qilghan doklatliridin etrapliq paydilinish nahayti mohim.

Bulardin

www.amnesty.org

www.hrw.org

www.ilhr.or

www.ifhr.org

www.law.cornell.edu

qatarliqlar bar.

5.

Xitay asasi qanuni we SHT milli terrotoriyelik aptonum qanunida berilgen heq hoquqlarning tamami toluq telep qelinishi kirek. 1921-yilida qurulghan XKP, 1922-yili achqan 2-Qurultiyida qobul qilghan qararining 3-maddiside:

"Xitay bilen bille yene Monggholiye, Tibet we Sherqiy Turkistan (Hui Jiang) Fidiral Xitayni shekillendurushi mumkin dep bikitilgen". 1931-yilidiki XKP'ning tunji asasi qanuni bolghan Xitay Sovit Asasi qanunin 14-maddiside **"az sanliqlarning Xitaydin ayrilip ayrim we musteqqil dewlet qursa bolidighanliqi"** eniq yezilghan. 1941-yilida XKP oz kontrolluqidiki Chigra Bashqurush idarisini shekillendurush bilen, burun az sanliqlargha berilgen putun milletlerning baraberliki we erkinliki heqqidiki hoquqlarni bikar qilghan. 1949-yili qurulghan XXJ'ning deslepki asasi qanun lahiyesi bolghan Xitay Xelq Siyasi Meslehetchiler Kengeshi ortaq belgulimisining 50-53-maddiliride **"az sanliqlarning mana emdi toluq erkinlikke ige ikenliki"** urghulanghan idi. Xitayning eng asasliq asasi qanuni bolghan 1982-yildiki asasi qanunining **19-21-maddilirida Xitaydiki 56 az sanliq milletke aptonomiye tonush** bilen Xitayning az sanliqlargha qaritilghan siyasiti shekillengen idi. 1982-yildiki 5 aptonom rayongha qaritilghan Milli Terrotoriyelik Aptonomiye qanuni del bu 3 maddining kengeytilishi hisaplinatti. Likin bu hoquqlar hichqachan emilileshmidi.

6. yene bir tereptin Xitay tetqiqatchilirining we qanunshunaslirining Xitaydiki 56 millet iniqlimisini 56 etnik xelqlerge ozgertish heqqidiki gheyretlirige yeqindin diqqet qelish bilen teng, SHT'liqlarning her daim az sanliq orununi himaye qelishi kirek.

Mediniyet Korishi.

SHT xelqi Tarixta Dunya mediniyitige tohpe qoshqan we ozige xas mediniyet yaritalighan xhelqur. Munasiwetlik tarixi yadigarliqlar Xitayni oz ichige alghan putun dunyadiki ilghar dewletlarning muziyxanilirida saqliniwatidu. Kopligen dangliq Turkologlar we Sinologlar SHT tarixini tetqiq qelish arqiliq nam chiqarghan. Shunglashqa SHT tarixi dunygha nisbeten natonush emes. Mana bu mediniyetlerni yaratqan SHT xhelqi bugun Xitay iadrasi astida ozining tarixi kimliki bilen qoshup ozining tarixi mediniyitinimu yoqutup qoyush girdawida turuptu. Bu echinishliq ehwal dunya jamaetchilikining diqqitige sunulishi we destek telep qelinishi shert. Ustilik Dalay Lama'mu Buddizim qimmetlirini Gherp qimmetliri bilen putunleshturush arqiliq dunya sehnisige chiqqan idi. Bu seweptin SHT mediniyitini tetqiq qilghan dunyagha meshhur shekslarning tarixi eserlirini tekrar tarix sehnisige elip chiqishimiz we bu mediniyetni hemde bu mediniyetlarning igisini dunyagha qaytidin tonushturushimiz kirek.

Qanuniy we we medniyet korishi 20 yil ichide belguluk bir basquchlarni tamanlash bilen SHT'liqlarning eng asasliq heq we hoquqlirininining chong bir qismini qolgha kelturup oz kimlikini saqlap qalghan, Ijtimayi, Iqtisadiy we muarip sewiyesini bir pelle yuquri koturgen bolidu. Ozige bolghan ishenj, dunya korushi we hadisilerni toghra tepekkur qelish qabiliyiti artqan bolidu. Xitayning tashqiy Mudapiye we tashqiy siyaset sirtidiki putun heq hoquqlargha , yeni oz-ozini bashqurush heq hoquqining kapaletlinishige zemin hazirlighan bolidu.

Buning bilen bille yene,

1-, memliket ichidiki teshkilatlar bilen bolghan munasiwet organic sewiyege chiqirilishi,

2, munasiwetlik dewletler we quruluslar bilen bolghan munasiwet stratigiyelik sewiyege chiqirilishi,

3, Beijing bilen bolghan diyalog 2- diyalog qanili sewiyesige chiqirilishi,

4, Xitayning siyasi islahatigha, yeni Dimikratikllishishige olchemlik halda destek berilishi kirek.

Uchunji basquch: Musteqqil Sherqiy Turkistan.

1-, kimlikini saqlap qalghan, Xelqara jamaetchilik ichide belguluk sewiyede himayige erishken SHT'liqlar musteqqil SHT teliwini otturigha qoyalaydu.

- 2, bu basquchning ozi hem Xitay terep bilen siyasi munasiwet basquchi bolghini uchun nahayti kespiylik bilen kop kuch chiqirishqa toghra kilidu.
3. Musteqqil bolidighan SHT'ning milli menpeetliri, Siyasi astiqurulmisi, tashqiy siyasitigha oxshighan halqiliq noqtilar eniqlinishi we shu boyiche herket elip berish kirek.
- 4, Uchunji basquchtiki stratigiyelik plan 20 yil ichide tamamlinishi kutulmekte.

Xulase

SHT'ning musteqqilliqi ichki dinamizimning we tashqiy kuchlarning ortaq kuch chiqirishi bilen emelge ashidu. Xitay Hokumitining iddilogiyesi we rejimining ozgurushi, Xitaydiki ijtimayi mesililerning Xitay Hakimiyitini zorlash basquchigha tereqqi qelishi we shundaqla SHT xhelqining musteqqilliq we yaki yerim musteqqilliq aqrzusining daima kun tertipte tutushi bilen Xitaydiki bu ichkiy dinamizim meydangha kelishi mumkin. Xitayning xoshna we etraptiki dewletlarning rayon xarakterlik menpeeti sewebidin Xitayni ishenjisiz korushi, AQSH, Germaniye, Rosiye, Yaponiye, we Hindistan qatarliq mohim bolghan xelqaraliq kuch merkezlidiki dewletlarning Xitaydiki uzliksiz tereqqiyatni we tiz sur'ettiki eskiri zamaniwilishishni ozlirige tehdit dep qarishi we shundaqla bashqa gherp dewletlidiki baraberlik, Kishilik Hoquq we demokratiye qatarliq qimmat qarashliri bilen pelsepe jehettin putunley zitliq teshkil qilghan Xitay chushenje sistimisining oz ara toqunushi qatarliqlar biz digen tashqiy amilni shekillendurushu mumkin.

Barghansiri zorayghan Xitay yalghuz bolgidiki dewletlarning menpeetini tehdit qelipla qalmastin belki AQSH qatarliq dunyawu kuchlarning rayon xarakterlik we dunya xarakterlik menpeetlirinimu tehdit qilidu. Ozige kore bir kuch tengpungluqi shekillendurush we tereqqiyatning uzliksizliki uchun muqim bir mohit yaritish uchun, Xitay bashqa kuch merkezli bilen hemkarliq ornutush we yaki ziddiyetlishish qatarliq murekkep oyunlarni sehneleydighanliqi nahayti eniq. Xitayning milli tereqqiyati we bixeterlik menpeetliri uchun pewquladde mohim bolghan SHT'ning bu sehnide mohim rol oynaydighanliqida hich guman yoq. Sewebi Xitay uchun mohim bolghan SHT eslide Xitayning reqliliri uchunmu oxshashla mohimdur. Stratigiyelik orunni igelligen SHT'ning xuddi tarixta bolghandek bugunde we kelguside ozining muqimlik we bixeterlik jehettiki tengdashsiz orni bilen Xitayni alaqidar qelidu. Shunglashqa SHT teshkilatlrining Xitayning bashqa kuch merkezli otturida meydangha kilidighan koreshlerde otturigha chiqidighan pursetlerdin qandaq paydilinishi nahayti mohim ehmiyetke ige.

Xelqara kuch merkezli nowette Xitayning parchilinishi xalimaywatidu. Xitayning parchilinishidin meydangha kilidighan wehim netijilerdin urkuwatidu. Dunya noposining 20%ni teshkil qilghan Xitay bazirining jeldarliqidin waz kichelmigenliki yene bir riyalliq. Xitay parchilanghan teqdirde bu bazarda chong miqtarda meblighi bolghan

yuqarqi kuch merkezliri hozirqi menpeetliridin quruq qalidu. Parchilanghandin kiyinki Xitaydiki ijtimayi muqimsizliq netijide rayon xarakterliq we dunya xarakterliq muqimsizliq meydangha kelturush bilen axirida berip dunya miqyasida bixeterlik mesilisini otturuigha chiqirishi mumkin. Xitay hokumitimu bazaar kozuruni nahayti yaxshi oynash bilen teng, uni ozining milli menpeetlirini qoghdaydighan wastigha aylاندuruwalidi. Likin dunyadiki kuch merkezliri Xitayni demokratiklashishke qistishi mumkin. Xitaydiki mewjut rejimini melum derijide ozgertish bilen ozlirining Xitaydiki menpeetlirini mahiyet jehettin saghlamlashturushni xalawatidu. Uzun tarixtin kelgen dewlet bashqurush en-enisige, stratigiyelik medniyitige we uzun muddetlik tashqiy siyaset tejurbisige ige bolghan Xitay axirida, Xitya millitige xas haldiki milliyetchi demokratiye sistimisni qobul qilalishi mumkin. Xitayning bu shekildiki siyasi islahati her halda, AQSH'ning ottura asiya we ottura sherqtiki "yengidin berpa qelish" planning buyuk miqtarda tamamlinishidin kiyin yeni texminen 10 yildin bashlinishi mumkin.

Putun bu tereqqiyatlar SHT'liqlar uchun hem purset hem xiyim-xeter tughuridu. Kop partiyelik, metbuat erkinliki we insane heq hoquqliri (az sanliqlar heq hoquqi) bolghan bir muhittiki demokratikleshken bir Xitay idarisi, SHT mesilisige qarita teximu ilmiy we yumshaq pozitsiye tutishi mumkin. Likin iqtisadiy kuchuni yoqatqan, mediniyitidin ayrilip qalay digen we demograpiyesi (Nopus tarqilishi) barghansiri ozgirip ketken SHT xelqi, bundaq ehwalda jan talishishtin bashqa yol tapalmaydu. Tarixta korulginidek, Xitay herqandaq qeyin sharayit astidimu alliqachan changgiligha eliwalghan tupraqlarni hergizmu qolidin berip qoymasliqtek muwapiqiyetke imza atqan bir dewlet. Heqiqeten Xitayning shimaliy chigrasi bolghan Seddichin sepili bilen Jenubiy chigrasi bolghan Chang Jiang deryasi bugun Xitayning del ortisidin kesip otmekte. SHT'ning 1884-yili Xinjiang dep ozgertilip yengi tupraq bolup Xitaygha qoshuwilinishi Xitayning uzun tarixtin buyanqi tupraq kengeytish siyasitining mehsuli bolup, demokratikleshken Xitaymu ejdatliri basqan yoldin yaltiyip qalmaydu.

Shundaqtimu SHT'liqlar yene Xitayning demokratiklashish jeyanigha stratigiyelik noqtidin destek bershi kirek. SHT'liqlarningmu Demokratiye qimmetlirini qobul qelishi shert. Gherp bilen siyasi, iqtisadiy we pelsepe jehettin bir putunluk saqlinishi bekmu zorur. Talliwilinghan bu siyasi yol bir tereptin Xitayning assimilatsiyesige qarshi ozlirini qoghdap qelish, yene bir tereptin bolsa nowettki mediniyetning we kuchning merkizi bolghan gherp dewletliridin her turluk destekke erishishte stratigiyelik ehmiyetke ige. Tarixta SHT'liqlar Sherq terepte Xitay, jenupta Hindistan, gherpte bolsa Iran we Rim mediniyitining kisishken bir noqtisidin yer alghan bolup tashqiy dunyagha nahayti ochuq idi we taki dengiz yolining keship qelinishighiche bolghan 16-esirgiche Yipek yoli arqiliq gherp-sherq putunleshmisiide mohim rol alghan idi. SHT bolgisi MB (miladidin burun) 4000 yillirida sherqqe kochup bargha qedimqi Hind-Yawrupa erqlirigha sahipxanliq qilghan. Yene tarixta SHT rayuni Buddizimni, Xiristiyan we Islam dinlirini baghrigha basqan. SHT'liqlarning ejdatliri yaratqan shanliq medniyetler dunya mediniyitining bir parchisigha aylanghan. Bu alahide otmushke ige bugunki SHT'liqlar, xuddi tarixta bolghinidek, ozlirige kireklik kuch we qudretni mana bu rayon ichi we sirtidiki oxshimighan qanallardin paydilinip yaritishi kirek. bugun SHT'liqlargha ihtiyajliq bolghan yengi upuq, yengi chushenje peqet mana bu ilghar we yengi qanallardin kelgen ozuq we ang bilen otturigha chiqidu.

Shunglashqa Surgundiki SHT tashkilotlari mezkur putunleshmini amalga ashurushta kireklik barliq yordemi qolga kelturishi kirek. Tarix boyiche SHT masilasi daima xalqara ozgurushlarning meydaniga kelishi bilan zich munasiwetlik bolup kelgen. Kozligen noqtigah yetip berish uchun stratigiyelik nishani belgulengen jiddi bir program, muntizimlashqan(qurumsallasqan) tashkilot we kespchanliqqa ige angliq we zirek kadrlar qoshunigah ihtiyaj bar. Eng mohimi insan amilidin ibaret. SHT masilisining hel bolishi, xalqara we rayon xarakterliq siyasi weziyet we xitayning ichki tashqiy siyasetidin bashqa yene yangi upuqlargah ige, bolwatqan hadisilerni yalghuz static jehettinla emes, eyni waqitta dinamik kuzutush metodi qollinalighan kadrlargah bek ihtiyajimiz bar. Bu kadrlarni yurutidighan uzaqni korudighan lidergimu ihtiyaj bar.

(DUQ Sherqiy Turkistan Information-Tetqiqat Merkizi teyarlidi)

2006-yili 11-ayning 24-kuni

DUQ ning Fond heqqidiki qarari

(Bu qarar DUQ 2-nöwettik Qurultiyida Maliye-Fond Komisiyuni teripidin otturigha qoyulghan qarar layihisige asasen Qurultay wekilliri teripidin qobul qilindi)

DUQ Sherqiy Turkistan Milli herkitining uzluksizlikige we xelq`ara sewiyide kespleshishige kapaletlik qilish üçün, milliy herikitimizni iqtisadi esas bilen teminleshni nöwettiki muhim programmilardin biri dep qarap, DUQ Fondini kuchlendurush üçün towendiki qararni qobul qildi.

1. DUQ Sherqiy Turkistanliqlar yashawatqan dölet we rayonlarda DUQ Fondining mexsus wakaletchilirini tesis qilidu. Bu wakaletchiler shu döletlerde paaliyet elip beriwatqan DUQ terkiwidiki Teshkilat rehberlirining hemkarlishishi bilen DUQ Fondi uchun ixtisad toplashqa mes`ul bolidu. (Teshkilat yoq döletlerdiki iqtisad toplash ishigha, DUQ teripidin mexsus belgilengen Fondi Wakaletchisi mes`ul bulidu).
2. DUQ terkiwidiki her bir teshkilat, deslepki qedemde DUQ Fondigha 300 Euro yarem yollaydu. bu yarem DUQ Fondining dunyaning her qaysi jaylirida elip baridighan iqtisadi iane seperwerlikining teyyarliq xizmetlirge serip qilinidu.
3. DUQ terkiwidiki Teshkilatlar eza sani we shu dölettiki Sherqiy Turkistanliq Wetendashlarning sanini nezerge alghan halda, DUQ Fondigha muwapiq miqdarda yilliq yaki ayliq bedel puli töleydu.
4. Muhajirette özini Sherqiy Türkistanliq, jümlidin Uyghur dep bilgen we 18 yashqa tolghan her bir kishi dunyaning neride bolushidin qeti`i nezer, her ayda 3 euro (yaki 4\$) „Wetendashliq Bedili“ (Uyghurluq Bedili) tapshuridu.
5. Wetendashliq Bedili (Uyghurluq Bedili) DUQ Fondining her qaysi döletlerde belgiligen Fond wakaletchiliri arqiliq toplinip, her 3 ayda bir qetim DUQ Fondigha yollinidu. DUQning wekaletchisi bolmighan döletlerdiki kishiler, DUQ ning Banka hesawigha yaki pochta bilen DUQ adrisigha biwaste yollisa bulidu.
6. DUQ gha iane qilghan yaki Wetendashliq Bedili (Uyghurluq Bedili) tapshurghan her qandaq kishige DUQ Fondi teripidin birlikke kelgen Ischot (höjjet) öz waqtida yetküzüp berilidu. (Pul tapshurup, ischot almighan kishiler derhal DUQ Teptishige yaki Bash Katipliqa mesilini melum qilishi kerek).
7. DUQ dunyaning her qaysi jayliridiki Teshkilat rehberliri we nopuzluq zatlarni heriketlendurush arqiliq Wetendashliq Bedili (Uyghurluq Bedili)ni omumlashturush bilen birge, Sherqiy Turkistanliqlar ichidiki soda-sanaetchiler, baylar we Shirketlerning iqtisadi yardimini qolgha kelturush seperwerliki elip baridu.
8. DUQ Xelq`ara Teshkilatlar, Fondlar, Yarem Qurulushliri we Shirketler bilen alaqa qilip, ularning iqtisadi yardimini qolgha kelturushke terishidu.
9. DUQ qisqa muddet ichide, Amerikining Demokratiyini Ilgiri Surush Fondi (NED) ning

DUQ programmiliri uchun ajratqan iqtisadi yardimini teximu ashurush uchun terishidu.

10. DUQ her qaysi döletlarning Qanunlirigha we xelq`ara soda Qanunlirigha uyghun bolghan Tijaret we mulazimet paaliyetliri bilen shughullinidu.

11. Bu qarar 2007-yili 1-ayning 1-künidin itibaren resmi ijra qilinidu.

Rabiye Qadir
Dunya Uyghur Qurultiyi reisi

2006-yili 11-ayning 27-küni

Germaniye – Miyunxen

DUQ ning Teshkili mesililer heqqide qarari

(Bu qarar DUQ 2-nöwetlik Qurultiyida Teshkili Komisiyon teripidin otturi qoyulghan qarar layihisige asasen Qurultay wekilliri teripidin qobul qilindi)

DUQ ning asastiq qurulus meqsetliridin biri bolghan ``Sherqi Turkistan dawasining qanuni we mukemmel siyasi merkizini berpa qilish`` pirinsipini asastiq qilghan halda, Sherqiy Turkistan milli herikitige bir merkezdin rehberlik qilidighan teshkili qurulmini teximu mustehkemlesh, kuchlendirush we Xitay hökumitining milli birlikimizni parchilash meqsitide elip beriwatqan her-xil siyasi suyqestlirige, buzghunchulirigha taqabil turush, shundaqla milli mujadile sepimizning pakliqigha, ishenchiliklikige kapaletlik qilish meqsitide, DUQ towendiki qararni qobul qildi.

1. DUQ terkiwidiki barliq teshkilatlar Qurultay chaqiriqlirigha, qararirigha qeti`i emel qilish, Qurultay bir tutash orunlashturghan paaliyetlerni shertsiz orunlash bilen birge, elip barghan paaliyetning DUQ chaqirighi asastida bolghanliqini teshwiq qilish.
2. DUQ terkiwidiki teshkilatlar DUQ qararirini, Chaqiriq we Murajietlirini ozlirining Internet Tor Betliride, Neshir efkarlirining bash betliride elan qilishi we bu arqiliq barliq Sherqiy Turkistanliq wetendashlarning DUQ ning teshebbuslirigha qizghin awaz qoshush weziyitini barliqqa kelturush.
3. DUQ Sherqiy Turkistan xelqining azatliqi, demokratiyisi we insani heq-hoquqi uchun chet`ellerde paaliyet elip beriwatqan barliq teshkilatlarni DUQ terkiwige kirishke we putun paaliyetlirini DUQ belgiligen pirinsiplar boyiche elip berishqa chaqiridu. Turluk sewepler bilen hazirghiche DUQ terkiwige kirmigen teshkilatlar kechikkende 2007-yili 5-ayning 1-künidin burun, DUQ terkiwige kirish uchun yazma iltimas tapshurushi kerek. DUQ terkiwige kirish uchun iltimas qilghan teshkilatlar DUQ teptish hey`iti we ichki ishlar komititi tekshurushidin ötüp, Ijraiye hey`etliri teripidin maqullanghandin kiyin, DUQ reisining testiqliri bilen DUQ gha qobul qilinidu.
4. Mewjut teshkilatlarning süpitini yuquri kötürüş we teshkili birlikimizni qoghdash uchun, yengidin Teshkilatlarning qurulusigha yol qoyulmaydu. dawa ehtiyaji bilen yengidin teshkilatlar qurushqa ijtiyaj tughulghan dolet we rayonlarda, peqet DUQ ning maqulliqi we hemkarliqi bilenla yengi Teshkilat qurushqa bolidu. Bu prinsipni ret qilip, DUQ ning ijazitisiz qurulghan teshkilatlarni DUQ etirap qilmaydu we bu teshkilatni Duniyagha Sherqiy Turkistan dawasini temsil qilish salahiyiti yoq, dep jakalaydu.
5. Her qetimlik Wekiller Qurultiyigha wekil bolghuchilarning we rehberlik qatlimida wezipe alghuchilarning siyasi kechurmishi we salahiyiti tekshürilidu.
6. DUQ we uning rehberlirining izzet-hörmiti qeti`i qoghdilidu. Her-xil shekiller bilen DUQ yaki uning rehberlirining obrazini xunüklestürüşke urunushqa we töhmet qilish, haqaret qilishqa yol qoyulmaydu. Bu xil ehwalni sadir qilghuchi heqqide jiddi tekshurush elip berilidu, jawapkarliqi sürüshte qilinidu, tedbir qolinilidu. eghir xataliq sadir qilghanlar qanuni jazagha tartilidu.
7. DUQ Ichki Ishlar Komititi her qaysi döletlerdiki Teshkilatlar bilen Amma, Teshkilatlar bilen Teshkilatlar ottursidiki munasiwetni kuchlendirush, mewjut uqushmasliq, kilishmesliklerni hel qilish wezipisini üstige alidu.

8. Sherqiy Turkistanning Xitay mustemlikisi astida bolghanliqidin ibaret realliqni diqqetke elip, DUQ da we DUQ terkiwidiki Teshkilatlarda wezipe ötewatqan kishilerning her qandaq bahane - sewepni körsitip, Xitaygha we Xitay mustemlikisi astidiki rayonlarga, jumladin Sherqiy Turkistangha berishi qeti'i cheklinidu. DUQ da we DUQ Terkiwidiki Teshkilatlarda wezipe ötigen kishiler wezipisidin ayrilip, üç yilghiche Weten`ge barmasliqi kerek.
9. Xitay hökümet dairiliri we bixeterlik organliri bilen alaqe qilghanlar, shundaqla ulargha xizmet qilghanlar yaki alaqisi bar dep guman qilinghanlar jiddi surushte qilinidu. undaqlarning DUQ yaki Teshkilatlardiki wezipisi dehal elip tashlinidu. yashawatqan döletning qanun, edliye organlirigha melum qilinip, qanuni jazagha tartilishi uchun terishchanliq körsitilidu.
10. Xitay hökümet dairiliri we bixeterlik organliri bilen alaqisi bolghan yaki alaqisi bar, dep guman qilinghan sheksler bilen DUQ we DUQ terkiwidiki Teshkilatlarda wezipe alghan kishilerning hich bir shekilde alaqe qilishigha ruxset qilinmaydu. Hazirghiche dostluq yaki bashqa shekilde munasiwiti bolghanlarning, munasiwitini derhal üzüshi teshebbus qilinidu. Xilapliq qilghuchilargha chare körülidu.
11. Her xil sewepler bilen Xitay dairiliri, bixeterlik organliri bilen alaqe qilip kelgen, ulargha xizmet qilghan yaki shuningha mejburlanghan, aldanghan, azdurushqa uchrighan sheksler öz xataliqini tonup, 2007-yili 5-ayning 1-künigiche DUQ rehberligige ozini melum qilsa we bundin kiyin milli dawayimiz uchun xizmet qilish niyitini ipade qilsa, uning burun ötküzgen xataliqi kechürüm qilinidu, qayta sürüshte qilinmaydu we weten, millet uchun xizmet qilish sharaiti yaritip berilidu. Özini tapshurghanlarning mesilisi qeti'i mexpi tutulidu.
12. Sherqiy Turkistan dawasi uchun aktip xizmet qilghan, DUQ ning qararlirini pidaliq bilen orunlighan Teshkilatlar we Sheksler maddi, meniwi jehetlerdin teqdirlinidu.
13. DUQ qararlirini, chaqiriqlirini we wezipilerni sewepsiz orunlimighan Teshkilat, Qurultay rehberliri we wekillirining mes`uliyiti qeti'i sürüshte qilinidu we chare körülidu.
14. Bu qarar 2007-yili 1-ayning 1-künidin itibaren resmi ijra qilinidu.

Rabiye Qadir
Dunya Uyghur Qurultiyi reisi

2006-yili 11-ayning 27-küni

Germaniye – Miyunxen

DUQ ning siyasi Iltijachilar we Muhajirlar mesilisi heqqide qarari

(Bu qarar DUQ 2-nöwetlik Qurultiyida Muhajirlar Komisiyoni teripidin otturigha qoyulghan qarar layihisige asasen Qurultay wekilliri teripidin qobul qilindi)

DUQ Sherqiy Turkistanda elip barghan Siyasiy, Diniy we Ijtimaïy paaliyetliri sewebidin hayati xewip astida qelip, chet`ellerge qechip chiqishqa mejbur bolghan Sherqiy Turkistanliq muhajirlar we siyasi iltijachilargha yarem qilishni اساسliq mejburiyetliridin biri dep qarap, bu xususta towendiki qararlarni qobul qildi.

1. DUQ rehberliri her qaysi dolet parlament rehberliri, BDT we xelq`ara insan heqliri teshkilatliri bilen uchrashqanda, Sherqiy Turkistanliq Siyasi Iltijachilar we Muhajirlar mesilisini izchil, jiddi otturigha qoyidu hemde ularni zörür bolghan melumatlar bilen teminleydu.
2. DUQ her qaysi döletlerdiki BDT Muhajirlar idarisi we BDT Muhajirlar Yuksek Komisarliqi bilen bolghan alaqini kücheyp, BDT Muhajirlar Idarisining Siyasi iltija qilghan Sherqiy Turkistanliq muhajirlarning ishlirigha jiddi kongul bölüşini qolgha keltüridu.
3. DUQ Iltijasi BDT Muhajirlar Idarisi teripidin qobul qilinghan, emma saqlitip qoyuluwatqan muhajirlarning 3- döletke orunlishish ishlirining tizlitilishi uchun, BDT Muhajirlar Yuksek Komisarliqi we muhajirlarni qobul qilish uchun iltimas qilghan 3-dölet bilen munasiwet qurup, Uyghur iltijachilar mesilisining tiz bir terep qilinishi üçün terishchanliq körsitidu.
4. DUQ Qoshna ellerge qechip chiqip, yenila yoshurunup yashashqa mejbur boliwatqan, hel xil sewepler tüpeyli shu döletlerdiki BDT muhajirlar idarisigha iltija qilish porsitige ige bolalmighan (BDT muhajirlar idarisigha tizimgha aldurushni yolini bilmigen yaki qechip yurgenlik seweplik buningha juret qilalmighan) kishilerning tizimlikini turghuzup chiqish we ularning mesilisni hel qilish uchun, shu döletlerge mexsus xadim ewetip chare izdeydu.
5. DUQ Her qaysi döletlerdiki BDT muhajirlar idarisigha iltija qilghan yaki Iltija qilmaqchi bolghan muhajirlarning ishlirigha asanliq yaritip berish uchun, siyasi itija qolanmisi tuzup chiqip, her qaysi döletlerdiki Teshkilatlar wastisi bilen wetendashlarga tarqitidu we DUQ Internet shepisi side elan qilidu.

6. DUQ BDT Muhajirlar Komisarliqi bilen alaqe baghlap, BDT muhajirlar idarisigha iltija qilghan Uyghur Siyasi Iltijachilargha turmush yarem puli berishni qolgha kelturushke tirishidu.
7. DUQ herqaysi döletlerdiki Uyghur teshkilatlar qarmiqida Siyasi Iltijachilar we Muhajirlargha yarem qilish, meslehet berish bölümi qurushni ishqa ashuridu. Teshkilatlarning özliri turushluq döletlerdiki insan heqliri teshkilatliri we hökümetning munasiwetlik organliri bilen jiddi alaqe baghlap, muhajirlar mesilisini ching tutup ishlisige heydekchilik qilidu.
8. Qoshna döletlerde siyasi seweptin bigunah türmide yetiwatqan Uyghur muhajirlar mesilisining xelqara qanunlar we Jenve kelishimi boyiche hel qilinishi uchun, shu dölet hökümet dairliri bilen alaqe baghlashqa terishidu, shundaqla mexsus adem ewetip, Türmidiki muhajirlirimizning halidin xewer alidu.
9. Her qaysi döletlerde iqtisadi qiyinchiliqa duch kelgen Siyasi Iltijachilar we muhajirlargha, muhapiq miqtarda qerz hesawida iqtisadi yarem qilishqa terishidu. DUQ ning qerz hesawidiki iqtisadi yaremige erishken muhajirlar bixeter döletke orunlashqandin kiyin, qerzini DUQ gha qayturidu. Bu arqiliq muhajirlargha qilinidighan yaremning uzluksizligige kapaetlik qilinidu.
10. Siyasi iltija qilghan her bir Sherqiy Turkistanliq iltija qilghan döletke kelip kichikkende 6 ay ichide DUQ gha yaki shu dölettiki DUQ terkiwidiki teshkilatqa ozini melum qilishi, u teshkilatning paaliyetlirige qatnishishi we teshkilat belgilimilirini ijra qilishi kerek. Bu belgilimini orunlimighan kishining kim bulushidin qeti nezer, siyasi iltija ishlirigha DUQ we DUQ terkiwidiki teshkilatlar yarem qilmaydu.
11. Her qaysi doletlerge kelip siyasi iltija qilghan her bir kishining tarixi arqa körünishi teshkilatlar teripidin tekshurulup chiqilghandin keyin, yarem qilinidu.
12. DUQ Muhajirlar Merkizining biwaste orunlashturishida, her qaysi Döletlerdiki teshkilat teripidin shu döletlerde yashawatqan Uyghur muhajirlarning eniq tizimlik turghuzup chiqilidu.
13. Bu qarar 2007-yili 1-ayning 1-künidin itibaren resmi ijra qilinidu.

Rabiye Qadir
Dunya Uyghur Qurultiyi reisi

2006-yili 11-ayning 27-küni

Germaniye – Miyunxen

DUQ ning Neshriyat-Teshwiqat we Medeniyet-Maarip paaliyetliri heqqide qarari

(Bu qarar DUQ 2-nöwetlik Qurultiyida Neshriyat-Teshwiqat Komisiyoni teripidin otturigha qoyulghan qarar layihisige asasen Qurultay wekilliri teripidin qobul qilindi)

DUQ teshwiqatning Sherqi Turkistan milli dawasidiki roligha binaen, Teshwiqat xizmetlirini ichki teshwiqat we sirtqi teshwiqat katigoriyisi boyiche elip berish pilanini ijra qilish yüzsidin, Neshriyat-teshwiqat saheside towendikilerni qarar qildi.

1. DUQ ning oz-ara xet alaqlirida, DUQ Internet tor betide ishli tilip kelgen Latin Uyghur komputer yeziqi yaki Erep Elfabeti asaidiki Uyghur kona Yeziqi ishli tilidu. Ichki teshwiqatlardiki resmi neshriyat ishli rida, Erep Elfabeti asaidiki Uyghur kona Yeziqi ishli tilidu.
2. DUQ ning Neshriyat we teshwiqat xizmetlirge DUQ neshriyat-teshwiqat merkizi mesul bulidu we kokirit xizmetlirini DUQ bashkatiplighi bilen hemkarliship elip baridu.
3. DUQ ning Internet tor betini mewjut sewiyedin teximu yuquri kötürüp, hazirqi Englizche, Uyghurche, Xitayche we Nimische tillargha qoshup, bashqa tillardimu neshir qilish ishini qedem basquch bilen ishqa ashuridu.
4. DUQ özining mexsus neshir efkari süpitide, qurultayning organ jornilini neshir qilidu.
5. DUQ Wetendiki xelqimizni dunyada bolawatqan özgürüşler, jümlidin Sherqiy Turkistan`gha ait heqiqi uchurlardin xewedar qilish bilen birge, Milli Teshwiqatni küchlendürüş üçün Siyasi, Tarixiy, Medeniyetlirimizge ait materiyallar, shundaqla wetende neshir qilish cheklengen kitaplarni neshir qilip tarqitidu.
6. Xelq`ara jamaetchilikni öz waqtida Sherqiy Turkistan`gha ait uchurlardin xewedar qilish meqsitide, Uyghurlargha munasiwetlik doklatlar, melumatlar, kitapchilar chet`el tillirida teyyarlinip neshir qilinidu. CD, Vidio filimliri ishlep tarqitilidu.
7. Hazirghiche chet`ellerde DUQ terkiwidiki Teshkilatlar teripidin bolsun yaki oz aldigha musteqil shekilde bolsun, her yerde neshir qiliniwatqan gezit-jornallarning DUQ neshriyat-teshwiqat merkizining nazariti astida ish elip berishi ishqa ashurulidu. Bu teshwiqat wastiliri we orunlirining süpitining yuquri koturulishi we paaliyetlirining teximu rawanlishishi uchun DUQ imkaniyitining yitishiche yardemde bolidu.
8. DUQ Weten ichidiki xelqimizni Xitay hokumitining milli maaripimiz we milli mediniyitimizni yoq qilish meqsitide Uyghur tiligha qarita yolgha qoyuwatqan Assimilatsiye siyasetige qarshi chiqishqa, Uyghur tilini qoghdap qelishqa chaqiridu.
9. Sherqiy Turkistan Milli Herkitimizning ebidilikige kapaletlik qilish, Weten sirtidiki ewlatlirimizning milli kimlikini saqlap qelish we milli roh bilen yitishurush üçün, her qaysi doletlerde teshkilatlirimizning yitekchilighide ösmürlerni Tarix, Jughrapiye, Til-yeziq, Din we Medeniyet bilimliri bilen terbiyilesh programmiliri yolgha qoyulidu we her xil shekildiki

10. Diniy telim – terbiyige ehmiyet berilidu we Diniy xizmetlerni ishleshte diniy ölimalar hemde diniy zatlarning pikirlirige murajiet qilinidu. Diniy mesililerde Diniy zatlarnig qarishigha hörmet qilinidu we ularning aktipchanliqini qozghashqa alahide ehmiyet berilidu.
11. Dunya Islam Konferansi qatarliq xelqaraliq teshkilatlar, Islam döletlirining hökümet, parlamentliri bilen alaqe baghlap, ularning Sherqiy Turkistan musulmanlirigha bolghan hisdashlighini we dini etiqat erkinligi, dini telim-terbiye jehetlerde yardimini qolgha kelturush yolida terishchanliq körsitilidu.
12. Bu qarar 2007-yili 1-ayning 1-künidin itibaren resmi ijra qilinidu.

Rabiye Qadir
Dunya Uyghur Qurultiyi reisi

2006-yili 11-ayning 27-küni

Germaniye – Miyunxen

DUQ ning Siyasi paaliyetler heqqide qarari

(Bu qarar DUQ 2-nöwetlik Qurultiyida Siyasi Komisiyon teripidin otturigha qoyulghan qarar layihisige asasen Qurultay wekilliri teripidin qobul qilindi)

DUQ Sherqiy Turkistan milli herikitining eng ali siyasi merkizi bulush süpiti bilen, Sherqiy Turkistan mesilisini xelq`aralashturush, millitimizning azatliqi, insaniy heq-hoquqliri, demokiratiyesi we siyasi kelichigini erkin belgilesh heqqini qolghan keltürüş üçün, xelq`aradiki siyasi paaliyetlerini teximu tizlitish, kuchlendurush arqiliq, birlike kelgen mukemmel siyasi we idiyiwi esas shekilendurush meqsitide towendiki qararni qobul qildi.

1. DUQ 1992-yili Istanbulda chaqirilghan tunji nöwetlik Sherqiy Turkistan Milli Qurultiyining pütün qararlarini qobul qilidu.
2. DUQ Sherqiy Turkistan Milli Herikitining qisqa, ottura we uzaq muddetlik stratigiylilik pilanini otturigha qoyidu.
3. DUQ Amerika Parlamenti, Yawrupa Parlamentini esas qilghan halda, demokiratik dölet Parlamentlirining Uyghurlar heqqide mexsus Qanun we qararlarni chiqirishi uchun jiddi heriket elip baridu.
4. DUQ 2008-yili Beijingda ötküzilidighan Olympik Tenheriket yighinini bayqut qilish herikitini qanat yayduridu we xelq`ara metbuatlar bilen zich munasiwet baghlap, Olympik yighinidin burun ularning Sherqiy Turkistangha berip Uyghurlar uchrawatqan ziyankeshliklerni neq meydandin tekshurup chiqishqa chaqiridu.
5. DUQ her yili Sherqiy Turkistandiki omumi weziyet, jümlidin Insan Heqliri weziyiti heqqide mexsus yilliq doklat teyyarlap, elan qilidu.
6. DUQ sahipxanliqida, her yili bir dölette Sherqiy Turkistan heqqide xelq`araliq yighin ötküzülüdu.
7. DUQ Sherqiy Turkistan Milliy herikitini kespiy sewiyide elip berish, Teshkilat rehberlirini mutixesisleshturush uchun, Uyghur Rehberlerni saheler boyiche qedem basquch bilen terbiyilesh programmisini ijra qilidu.
8. DUQ we DUQ terkiwidiki barliq Teshkilatlar ozining her qandaq resmi paaliyitide Sherqiy Turkistan Milli Marshi bilen birge özliri paaliyet elip berwatqan Döletlerning Dölet Marshini birge orunlaydu.
9. DUQ Sherqiy Turkistaning nopusi, yer meydani, jay namliri we bashqa melumatlar heqqide emeliyetke uyghun halda ölchem belgilep chiqip, Teshkilatlarning bundin keyinki paaliyetliride ortaq, birlike kelgen ölchemlerni ishletishini ishqa ashuridu.
10. DUQ Sherqiy Turkistandiki we xelq`aradiki xatire künlerni esas qilip, mexsus paaliyet kalindari tüzüp chiqidu we DUQ terkiwidiki Teshkilatlarning bu Kalindar boyiche paaliyet elip berip, herikette birdeklikni ishqa ashurushqa kapaletlik qilidu.

11. DUQ her qaysi Tashkilotlardan, özliri paaliyet elip beriwatqan Döletlarning siyasi we jughrapiyilik ehwali, imkaniyetlirge qarita oxshimighan mes'uliyetlerni üstige elishni telep qilidu.
12. DUQ Sherqiy Turkistan tarixi, jümlidin ikki Jumhuriyetge ait materiyallarni toplap we retlep chiqip, arxiplashturidu hemde sistemilashqan bir kutupxana echishqa terishidu.
13. DUQ Uyghur Milliy Herikitining rehberi, DUQ reisi Rabiye Qadir xanimning 2007-yilliq Nobil Tenchliq Mukapatigha erishishi üçhün, bir milyon kishilik Imza toplash herikiti qanat yayduridu.
14. Bu qarar 2007-yili 1-ayning 1-künidin itibaren resmi ijra qilinidu.

Rabiye Qadir
Dunya Uyghur Qurultiyi reisi

2006-yili 11-ayning 27-küni

Germaniye – Miyunxen